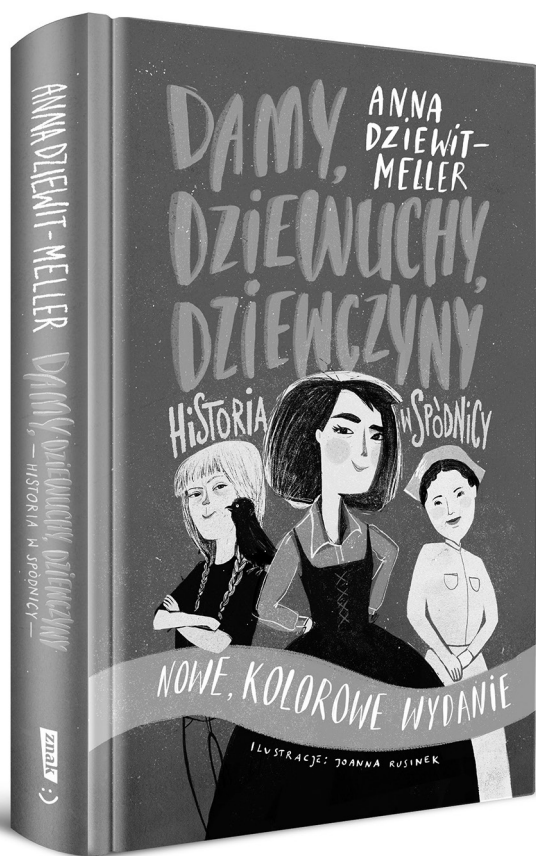

„Spódnica to nie klatka!”

O DZIEWCZYNACH, KTÓRE MUSIAŁY ZOSTAĆ CHŁOPAKAMI, BY SPEŁNIAĆ MARZENIA

ANNA DZIEWIT-MELLER
DAMY,
DZIEWUCHY,
DZIEWCZYNY
HISTORIA W SPÓDNICY

LEKTURA SZKOLNA

KLASY IV-VIII

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (Dz.U. 2026 poz. 378), obowiązującym od 1 września 2026 r.

CZAS TRWANIA | 45 minut

GRUPA DOCELOWA | klasy IV-VIII szkoły podstawowej

TEMATYKA | łamanie barier równouprawnienia płciowego, prawo do edukacji,
walka ze stereotypami, odwaga w dążeniu do celu

CELE LEKCJI

Uczeń:

- poznaje historie Zofii Stryjeńskiej, Henryki Pustowójtówny i Marii Komornickiej;
- rozumie, dlaczego w XIX i na początku XX wieku edukacja i wolność były zarezerwowane głównie dla mężczyzn;
- trenuje empatię, ponieważ odczuwa na własnej skórze (przez ćwiczenie fizyczne), czym są ograniczenia fizyczne i społeczne;
- dostrzega, że w przeszłości ubiór był symbolem władzy i przywilejów;
- potrafi krytycznie spojrzeć na współczesne stereotypy związane z wyglądem.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

- egzemplarze książki Anny Dziewit-Meller *Damy, dziewczuchy, dziewczyny. Historia w spódnicy* (lub wydrukowane fragmenty);
- rekwizyty do eksperymentu z gorsetem: bardzo gruby sweter/kurtka oraz ciasny pasek;
- **karta pracy Szafa ograniczeń** dla każdej pary (treść w załączniku);
- tablica, magnesy, flamastry.

SZCZEGÓŁOWY PRZEBIEG LEKCJI

1. WSTĘP | Eksperyment z gorsetem

- **Zaskakujące otwarcie:** Nauczyciel zaprasza na środek ochotniczkę lub ochotnika. Prosi ucznia o założenie grubej kurtki (lub kilku warstw ubrań), a następnie mocno (ale bezpiecznie) ściska go w talii paskiem.
- **Wyzwanie:** Uczeń w tym „gorsecie” ma za zadanie podnieść z podłogi ołówkę i zawiązać but. Następnie ma spróbować szybko biec w miejscu.
- **Nawiązanie do lektury:** Nauczyciel odczytuje fragment książki Anny Dziewit-Meller: „Chcesz się poczuć jak dziewczyna w dziewiętnastowiecznej sukni? Włóż na siebie wszystkie swoje ubrania i ściśnij się w talii paskiem, a potem spróbuj się schylić i zawiązać but – gwarantuję: będzie ciężko”.
- **Wniosek otwierający:** „Wyobraźcie sobie, że w takim stroju musicie walczyć na wojnie albo uczyć się w dusznej sali. Suknie z gorsetami były piękne, ale przypominały klatki. Dzisiaj poznamy dziewczyny, które uciekły z tych klatek w bardzo nietypowy sposób”.

2. DOŚWIADCZENIE WARSZTATOWE | Szafa ograniczeń

- **Rozdanie kart pracy:** Uczniowie pracują w parach. Na karcie widnieją dwie szafy (jedna z sukniami i gorsetami, druga z męskimi surdutami, spodniami i szablami) oraz czworo zamkniętych drzwi: 1) uniwersytet, 2) pole bitwy, 3) pracownia malarska, 4) salonik do picia herbaty.
- **Zadanie logiczne:** Uczniowie muszą połączyć liniami odpowiednie ubrania z drzwiami, które w XIX wieku stawały otworem przed noszącymi je osobami.
- **Rozwiązanie:** Szybko okazuje się, że suknia pasuje tylko do saloniku do picia herbaty (konwersacje i wyszywanie). Pozostałe drzwi były dla kobiet zamknięte, bo nie miały one wstępu na akademię i nie wolno im było walczyć w wojsku.
- **Pytanie do klasy:** „Co byście zrobili, gdybyście mieli genialny talent malarski albo chcielibyście bronić ojczyzny, a jedyną przeszkodą byłaby wasza spódnica?”.

3. PRACA Z TEKSTEM

- **Wprowadzenie:** Nauczyciel opowiada o trzech bohaterkach książki, które postanowiły „zhakować system” i przebrać się za mężczyzn. Klasa dzieli się na trzy grupy ekspertów. Każda grupa czyta fragment o jednej bohaterce i odpowiada na pytanie: „Dlaczego musiała ona zmienić płeć i z czego zrezygnowała?”.

- **Grupa 1 (Henryka Pustowójtówna):** Przebrała się w męski strój („szerokie spodnie, czarną czamare z futrem”), by walczyć w powstaniu styczniowym. Sama przyznała: „W sukience z gorsetem i w rękawiczkach nie dałabym rady pewnie wejść na konia”. Dzięki fałszywym dokumentom została synem Mariana Langiewicza, dyktatora powstania.
- **Grupa 2 (Zofia Stryjeńska):** Akademia Sztuk Pięknych w Monachium nie przyjmowała kobiet. Zocha „obcięła włosy na krótko, włożyła na siebie męskie ubrania, podrobiła papiery” i wyjechała studiować jako jej brat, Tadeusz.
- **Grupa 3 (Maria Komornicka):** Ta niezwykle utalentowana pisarka miała dość życia, w którym czuła się ograniczana. W hotelu w Poznaniu wrzuciła do ognia swoje suknie i zażądała męskich spodni, nakazując matce: „Od dziś nie jestem Marysia, od dziś mów mi Piotr Włast”.
- **Wspólna refleksja:** Nauczyciel pyta: „Czy te kobiety chciały być mężczyznami?”. Uczniowie dochodzą do wniosku, że one po prostu chciały wolności, edukacji i praw, które wtedy mieli tylko mężczyźni. Męski strój był ich biletem do marzeń.

4. DEBATA

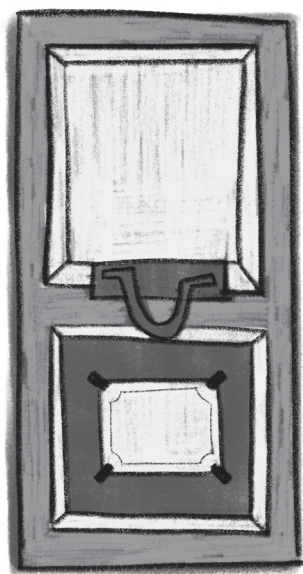
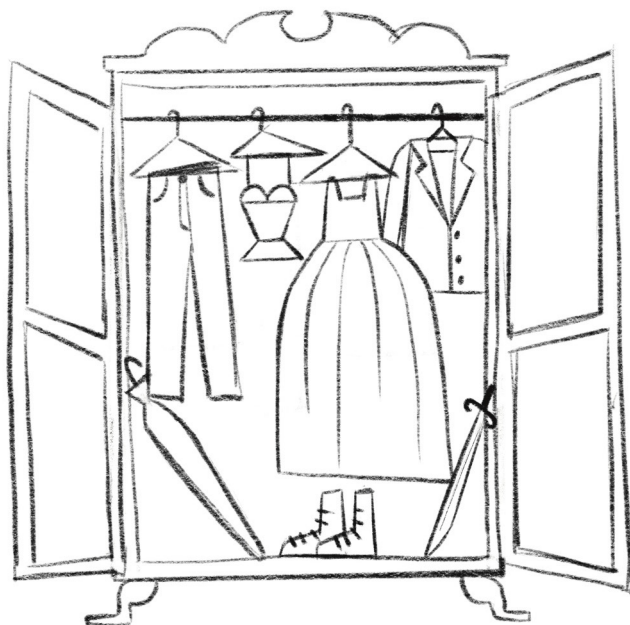
- **Most do teraźniejszości:** Nauczyciel rysuje na tablicy dwie kolumny: „CHŁOPAKI” i „DZIEWCZYNY”. Prosi o podanie współczesnych krzywdzących stereotypów związanych z wyglądem (np. „Chłopakom nie wypada płakać ani nosić różowego”, „Dziewczyny, które grają w piłkę, to chłopczyce”).
- **Dyskusja:** Czy dzisiaj ubiór nadal nas ogranicza? Czy zdarza się, że ktoś jest wyśmiewany za to, że wygląda, lub dlatego, że zachowuje się inaczej, niż „wypada” przedstawicielowi jego płci?

5. ZAMKNIĘCIE I EWALUACJA

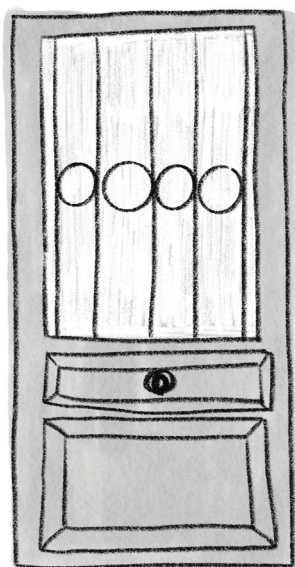
- **Podsumowanie:** Nauczyciel przypomina, że dzisiaj dziewczyny nie muszą udawać Tadeusza, by studiować, ani zakładać czamary, by zmieniać świat. To zasługa odważnych kobiet z przeszłości.
- **Bilet wyjścia:** Każdy uczeń przykleja na tablicy karteczkę z dokończonym prze niego zdaniem: „Moje marzenia nie zależą od tego, czy noszę... (np. sukienkę, dres, okulary)”.

ZADANIE 1. Zamknięte drzwi XIX wieku

Poniżej widzisz szafę pełną ubrań z dawnych czasów. Wyobraź sobie, że cofasz się w czasie o ponad 100 lat. Połącz linią ubranie z miejscem, do którego pozwalało ono wejść. Uważaj! W tamtych czasach zasady były bardzo surowe i niesprawiedliwe!

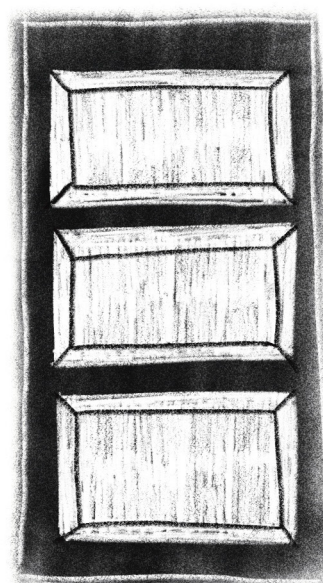
Biblioteka
na słynnym angielskim
uniwersytecie
Cambridge
(bez nadzoru opiekuna)

POLE BITWY
(WALKA NA KONIU
W POWSTANIU
NARODOWYM)

Salonik
do wyszywania,
picia herbaty
i konwersacji

AKADEMIA SZTUK
PIĘKNYCH
(STUDIA MALARSKIE
W MONACHIUM)

ZADANIE 2. Kod hakerki – Zofia i Henryka

Przeczytajcie fragmenty o bohaterkach. Uzupełnijcie ich tajne karty szpiegowskie.

AGENTKA 1 Zofia Stryjeńska CEL MISJI (marzenie): PRZESZKODA (dlaczego jako kobieta nie mogła tego zrobić): KAMUFLAŻ (jak oszukała system): Przybrała imię, obcięła włosy i włożyła ubiór.
--

AGENTKA 2 Henryka Pustowójtówna CEL MISJI (marzenie): PRZESZKODA (dlaczego gorset jej przeszkadzał): KAMUFLAŻ (jak oszukała system): Udawiała dyktatora powstania i nosiła czarną z futrem.
--

ZADANIE 3. Nowoczesna szafa

Wyobraź sobie, że możesz wymazać stare zasady i zaprojektować „ubranie przyszłości” – takie, w którym można robić ABSOLUTNIE WSZYSTKO (studiować, grać w piłkę, tańczyć, chodzić po górach).

Jakie ma elementy? Skup się na wygodzie i swobodzie, a nie na tym, co wypada, a czego nie!

Moje ubranie przyszłości:

1.
2.
3.